

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

УДК 371.315:811.112.2 (045)

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Паршикова О. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Анотація. Стаття присвячена висвітленню та обґрунтуванню шляхів підвищення ефективності навчання іноземної мови учнів початкової загальноосвітньої школи. Згідно з результатами дослідження основною передумовою успішності навчання іноземної мови молодших школярів є встановлення цілей, завдань, змісту, методів, прийомів та засобів навчання відповідно до специфіки засвоєння ними мови, вікових особливостей та пізнавальних можливостей учнів на кожній стадії їх розвитку. Результативності навчання сприяють виокремлення двох етапів навчання: адаптаційного та реорганізаційного, визначення домінуючих цілей і завдань на кожному з них, відбір та розподіл навчального матеріалу з урахуванням досвіду рідної мови та послідовності засвоєння іноземної мови дітьми-носіями цієї мови, встановлення способів і механізмів оволодіння учнями іноземною мовою, мовленнєвих дій і операцій на кожному етапі навчання та застосування прийнятних для їх реалізації природовідповідних комунікативно-ігрових прийомів, зокрема навчальних ігор, римованих текстів, сюжетних історій в ергономічному навчанні – максимально ефективного за мінімальних зусиль та витрат часу учнів.

Ключеві слова: ефективність навчання, учні початкової загальноосвітньої школи, специфіка засвоєння іноземної мови, природовідповідний комунікативно-ігровий метод.

Паршикова Е. А. Киевский национальный лингвистический университет
Пути повышения эффективности обучения иностранному языку учеников начальной общеобразовательной школы

Аннотация. Статья посвящена освещению и обоснованию путей повышения эффективности обучения иностранному языку учащихся начальной общеобразовательной школы. Согласно результатам исследования основной предпосылкой успешности обучения иностранному языку младших школьников является установление целей, задач, содержания, методов, приемов и средств обучения в соответствии со спецификой усвоения ими языка, возрастными особенностями и познавательными возможностями учащихся на каждой стадии их развития. Результативности обучения способствуют выделение двух этапов обучения: адаптационного и реорганизационного, определение доминирующих целей и задач на каждом из них, отбора и распределения учебного материала с учетом опыта родного языка и последовательности усвоения иностранного языка детьми-носителями этого языка, определение способов и механизмов овладения учащимися иностранным языком, речевых действий и операций на каждом этапе обучения, отбор приемлемых для их реализации на основе природосообразных коммуникативно-игровых приемов, в частности обучающих игр, рифмованных текстов, сюжетных историй в эргономическом обучении – максимально эффективным при минимальных усилиях и затратах времени учениками.

Ключевые слова: эффективность обучения, учащиеся начальной общеобразовательной школы, специфика усвоения иностранного языка, природосообразный коммуникативно-игровой метод.

Parshykova J.A. Kyiv National Linguistic University

Ways of increasing the effectiveness of teaching a foreign language to primary comprehensive school pupils

Abstract. Introduction. Efficiency and quality of foreign language teaching in primary comprehensive schools of Ukraine do not match the expectations caused by extraordinary linguistic abilities of pupils. **Purpose.** To define and justify ways to improve foreign language teaching in primary comprehensive schools. **Methods.** Methodological interpretation of psychological and psycholinguistic studies devoted to foreign language acquisition by younger learners, natural pedagogical experiment aimed at verifying the effectiveness of teaching German to younger learners using the communicative-playing method. **Results.** According to the study the main prerequisite for the success of foreign language teaching to primary school children is to establish goals, objectives, content, methods, techniques and means of education according to the peculiarities of language assimilation, age characteristics and cognitive abilities of students at every stage of their development. The main ways to improve the effectiveness of teaching a foreign language to younger learners are the following: selecting and distributing educational material based on the experience of pupils in their native language and the process of learning a foreign language by them; defining the methods and mechanisms of foreign language acquisition by learners, speech acts and operations at each stage of learning; applying appropriate nature-conforming communicative-playing methods including teaching games, chants, plot stories in ergonomic studies that is the most effective with minimal effort and pupils' time consumption pupils. **Conclusion.** Implementation of nature-conforming communicative-playing method in teaching English in primary comprehensive schools of Ukraine may significantly increase its efficiency and improve quality.

Keywords: the effectiveness of teaching, primary comprehensive school pupils, peculiar features of foreign language acquisition, nature-conforming communicative-playing method.

Постановка проблеми, її зв'язок з важливими завданнями. Навчання іноземної мови (ІМ) було введено в Україні у навчальні плани початкової загальноосвітньої школи (ПЗШ) у 2001/2002 навчальному році, проте його ефективність залишає й на сьогоднішній день бажати на краще. Необхідність підвищення ефективності та поліпшення якості навчання ІМ молодших школярів констатувалась у запропонованому Міністерством освіти і науки у Плані дій в Україні, а також у звітній доповіді Європейській комісії з багатомовності Ради Європи про стан раннього навчання ІМ у Європі. Результати проаналізованих і проведеного нами досліджень свідчать про те, що успішне виконання поставлених у Програмі цілей та завдань іншомовної освіти у ПЗШ можливе за умови урахування надзвичайних здібностей дітей 6–10-ти років до оволодіння мовою, їхніх психофізіологічних особливостей та пізнавальних можливостей в динаміці їх розвитку. Урахування вікових особливостей молодших школярів і специфіки засвоєння ними ІМ на кожній стадії їх розвитку та приведення відповідно до них цілей, завдань, змісту, методів, прийомів і засобів навчання дозволить встановити баланс між вимогами до іншомовної освіти учнів ПЗШ та підтримкою їхньої навчальної діяльності, уникнути зайвих труднощів, раціонально використати унікальні мовні здібності дітей, забезпечити прийнятне для дітей молодшого шкільного віку ергономічне навчання ІМ – максимально ефективне за мінімальних витрат часу та зусиль дітей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми, виокремлення невирішених завдань. Аналіз публікацій зарубіжних (І. Л. Бім, Н. Д. Гальскова, Л. Ф. Кліманова, В. М. Іванова, В. Блайл, У. Блізнер, Л. Камерон, П. Дойе, П. Еделенбос, Г. Гомпф, У. Карбе та ін.) та вітчизняних фахівців (О. Б. Бігич, О. О. Коломінова, С. В. Роман та ін.) свідчить про те, що основні перешкоди підвищенню його результативності представляють такі: відсутність спеціальної підготовки вчителів до викладання ІМ у ПЗШ; можливості вибору якісних підручників, посібників, збірників навчального матеріалу, ігрових атрибутів, фонограм, оригінальної дитячої літератури; дефіцит навчальних годин; недостатнє врахування вікових особливостей учнів та специфіки засвоєння ними ІМ.

На заваді ефективності навчання ІМ стоять також недоліки методики навчання ІМ у початковій школі, зокрема, як відмічає Г.-Е. Піфо, відсутність важливої фази адаптації та сенсibilізації учнів до нової мови. Учням пропонується забагато навчального матеріалу, частина якого перевищує пізнавальні можливості дітей цього віку, а частина – взагалі не сприяє формуванню умінь іншомовного спілкування. Навчальний матеріал вводиться лінійно, його вживанню у комунікативних ситуаціях і повторенню не приділяється належна увага. Недостатня кількість вправ у рецептивному та реактивному використанні ІМ позначається на якості не тільки рецептивних, але й продуктивних навичок і умінь іншомовного спілкування молодших школярів. Ігнорування вчителями наявності так званого проміжного мовлення (interlanguage, Interimsprache) як важливого результату оволодіння ІМ та пов'язане з цим виправлення помилок учнів призводить до блокування їхньої іншомовно-мовленнєвої активності [4].

До основних факторів, що сприяють успішності навчання ІМ учнів початкової школи, в зарубіжній методиці відносять урахування специфіки дитячого сприйняття та засвоєння мови, цілісний характер навчання, забезпечення учнів достатнім іншомовним досвідом молодших школярів-носіїв мови, зокрема і за рахунок перебування у країні, мова якої вивчається, високий професіоналізм учителів, допомогу батьків у виконанні домашніх завдань [3, с. 26]. Важливими передумовами підвищення результативності раннього навчання ІМ є структурування навчального матеріалу і процесу за рахунок ритмізації, римування, візуалізації та інших стратегій, застосування хороших форм роботи, що підтверджується досвідом викладання ІМ у вальдорфівських школах, численними експериментальними дослідженнями (О. Д. Кліментенко, О. О. Паршикова, С. В. Роман, Г. М. Уайзер, К. Яффке, В. Майєр). Г. Гомпф називає головною передумовою успішності домінанту розвитку усних видів іншомовної комунікації і розглядає у якості методичного ядра навчання ІМ у ПЗШ усну іншомовну взаємодію вчителя з учнями та учнів між собою.

Аналіз наукової літератури, передового досвіду викладання, дослідження теоретичних основ навчання ІМ учнів ПЗШ [2] дали змогу визначити шляхи, що сприяють подоланню недоліків навчання ІМ молодших школярів та забезпечують підвищення його ефективності, наукове обґрунтування та висвітлення яких і є *метою* даної статті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проведене дослідження свідчить про те, що успішне досягнення мети навчання у ПЗШ, а саме формування в учнів іншомовної комунікативної компетентності (ІКК) на рівні елементарного споживача А1, можливе за умови його реалізації на основі особистісно-діяльнісного підходу. Суть особистісно-діяльнісного підходу до навчання ІМ молодших школярів полягає в узгодженні навчального процесу з віковими особливостями, можливостями і потребами учнів, відповідності навчальної діяльності способам засвоєння ними ІМ на кожній стадії їх розвитку.

Результативність навчання ІМ у ПЗШ залежить від ступеня використання потенціалу молодших школярів щодо оволодіння ІМ. Такі психофізіологічні особливості молодших школярів, як пластичність мозку та артикуляційного апарату, висока слухова диференційна чутливість, здатність до точної імітації, а також потреба у спілкуванні, зацікавлене ставлення до звукової сторони мовлення створюють сприятливі природні передумови для якісного оволодіння ІМ. В той же час у результаті переважної мимовільності психічних процесів молодших школярів, синкретичності їхнього сприйняття, слабкого розподілу уваги, наочно-образного мислення, механічної пам'яті, буквального запам'ятовування, недостатнього розвитку таких розумових операцій, як порівняння, аналіз, узагальнення, класифікація, синтез, умінь координувати інтелектуальні операції та здійснювати їх одночасно в учнів виникають труднощі у процесі оволодіння ІМ, зокрема у навчанні читання та письма. Вищезазвані особливості учнів ПЗШ необхідно враховувати у процесі встановлення цільових домінант навчання на кожному його етапі, адже зрозуміло, що ефективність навчання ІМ може значно зрости за умови оволодіння

учнями в першу чергу тими компонентами ІКК, до яких у школярів саме в цей час є найбільший хист. Найкращим прикладом є доведені науковцями здібності учнів ПЗШ до оволодіння фонетичним компонентом ІКК, які зменшуються з 6-ти до 9-ти років вдвічі (S. Tatha), що створює передумови для визначення фонетичної комунікативної компетентності в якості однієї з цільових мовних домінант на початку навчання у ПЗШ. У цьому сенсі ми згодні з педагогами та психологами (О. Кушнір, В. Майер та ін.), які вважають, що у ПЗШ варто зосередити зусилля на застосуванні інтелектуальних структур, які уже сформовані у дітей цього віку та лише поступово включати процеси, які тільки зароджуються. Тому у Програмі навчання ІМ у ПЗШ має бути врахований досвід вивчення рідної мови. У процесі відбору та розподілу іншомовного навчального матеріалу розробникам Програми слід зважати на те, щоб мовні явища ІМ вивчались учнями ПЗШ після опанування відповідних явищ на уроках рідної мови, оскільки засвоєні знання, сформовані навички та уміння рідної мови мають бути опорою для оволодіння ними ІМ.

З метою уникнення у молодших школярів “кризи 7-ми років”, яка можлива в умовах недостатньої адаптації до школи, нестабільності нервової системи наймолодших учнів, стрімкої перебудови психічних процесів, зміни їхніх потреб та діяльностей, доцільно реалізовувати природовідповідне навчання ІМ, тобто, дотримуватись, за словами Я. А. Коменського, природи учня, допомагати їй, а не виправляти її. Серйозною підставою для організації природовідповідного навчання ІМ учнів ПЗШ є експериментальне підтвердження схожості механізмів і процесів засвоєння ІМ молодшими школярами та рідної мови дітьми (Г. С. Кім, А. Пельтцер-Карпф, Р. Цангл). З метою підвищення ефективності навчання ІМ у ПЗШ доцільно створити умови, які забезпечують успішність природних процесів засвоєння мови дітьми. До таких умов відносяться, за даними психолінгвістів, значний мовленнєвий досвід учнів та виражена мотивація оволодіння мовою. З урахуванням дефіциту навчальних годин з ІМ у ПЗШ накопичення іншомовного мовленнєвого досвіду є значною проблемою, тому на уроках ІМ необхідно не тільки моделювати умови природного середовища, але й розробити методику стимулювання природних процесів. Результати психолінгвістичних досліджень свідчать про те, що зовнішній вплив найбільшою мірою сприяє оволодінню учнями іншомовним матеріалом у тому випадку, якщо збігається за часом з моментом його інтуїтивного засвоєння дитиною (С. Ф. Фелікс). Тому добір і розподіл навчального матеріалу та навчальних дій щодо засвоєння ІМ учнями ПЗШ варто здійснювати з урахуванням послідовності засвоєння мови дітьми-носіями цієї мови та принципів універсальної послідовності оволодіння мовою: від простого до складного, від більш частотного до менш частотного, від емоційно бідного до виразного. З метою забезпечення успішності навчання ІМ у Програмі слід враховувати, що молодші школярі опановують спочатку предметні значення, потім назви дій з предметами, їхні властивості та зв'язки між ними. У синтаксисі молодші школярі засвоюють прості синтагми перед складними, прагматично значимі перед менш релевантними, закономірні схеми речень перед незакономірними, складносурядні речення перед складнопідрядними. У галузі морфології пріоритети у засвоєнні мають базисні одиниці перед афіксальними, словоскладання перед деривацією, суфікси перед префіксами, афікси перед внутрішньою модифікацією (А. Пельтцер-Карпф, Р. Цангл). Найбільш частотними комунікативними намірами дітей є вираження бажання або вимоги, номінація предметів та дій, їх опис, питання про наявність / відсутність, місце розташування, приналежність, що обумовлює послідовність оволодіння ними спочатку наказовими та розповідними реченнями, а потім питальними, які реалізуються спочатку за рахунок інтонації, а потім інверсії та пізніше – конструкцій з питальними займенниками.

Успішність засвоєння ІМ у ПЗШ залежить від мотивації її вивчення учнями, яка обумовлює активність їх участі у навчальній іншомовно-мовленнєвій діяльності на уроках. Учені вважають, що для цілеспрямованого формування мотивації навчання молодших школярів варто врахувати актуальні інтереси дітей цього віку, збагатити його зміст особистісно значущим для них

матеріалом, забезпечити типову для них форму організації й викладу навчального матеріалу, педагогічну й психологічну підтримку, створити доброзичливу атмосферу на уроках ІМ. В. А. Бухбіндер називає рушійними силами процесу навчання ІМ інтерес, радість спілкування, цілеспрямованість і вмотивованість мовленнєвих дій, результативність мовленнєвого обміну, новизну та актуальність спілкування, сполучення різних режимів спілкування з перевагою групової мовленнєвої взаємодії учнів, індивідуально-колективний і творчий характер навчальної діяльності [1, с. 28]. Проведене дослідження дозволило встановити вектор розвитку мотивації вивчення ІМ молодшими школярами: від внутрішньої процесуальної мотивації, що виникає завдяки привабливості процесу навчання ІМ, до зовнішньої вузької мотивації або мотивації успіху і внутрішньої змістової мотивації, яка формується на основі інтересу до змісту навчання ІМ.

Результати проведеного експерименту свідчать про те, що іншомовне спілкування молодших школярів вмотивовує у найбільшій мірі комунікативно-ігрова діяльність, оскільки в ній задовольняються основні потреби учнів: у грі, спілкуванні, емоціях, рухах, перевтіленні, визнанні. Тому оптимальним методом навчання ІМ у ПЗШ ми вважаємо розроблений нами природовідповідний комунікативно-ігровий метод, який не тільки забезпечує мотивацію вивчення мови, але й сприяє значному підвищенню продуктивності праці молодших школярів, адже за даними науковців, застосування гри збільшує активність дітей у півтора-два рази (І. В. Хромова). Особистісно значуща для більшості молодших школярів гра вмотивовує вивчення ІМ учнями ПЗШ, оскільки для здобуття перемоги у грі їм необхідно оволодіти певним рівнем елементарної ІКК. Крім того, вченими доведено, що гра сприяє становленню довільної уваги й пам'яті, формуванню інтелектуальних операцій, розвитку мовлення, умінь спілкування молодших школярів. Навчання учнів ПЗШ на основі звичної для них ігрової діяльності, дій з відомими предметами, що забезпечують чуттєвий досвід і конкретизують абстрактні мовленнєві операції, значно збільшує його ефективність та одночасно знижує як часові витрати, так і інтелектуальні зусилля учнів.

Під природовідповідним комунікативно-ігровим методом навчання ми розуміємо сукупність способів і засобів організації комунікативно-ігрової діяльності молодших школярів і учителя, яка забезпечує мотиваційну, змістову та процесуальну основу для моделювання у навчальному процесі з ІМ у ПЗШ адекватного їх віковим особливостям та процесам засвоєння мови елементарного іншомовного спілкування з метою виховання і розвитку учнів ПЗШ, формування у них ІКК на елементарному рівні [2, с. 247]. В ситуаціях комунікативно-ігрової діяльності цілі навчання ІМ досягаються в основному за рахунок мимовільної уваги й пам'яті, які забезпечують як легкість, так і ефективність навчання завдяки перевагам мимовільного запам'ятовування з низки характеристик: міцності, повноти, точності, оперативності.

Однією з основних передумов успішності навчання ІМ у ПЗШ ми вважаємо врахування пізнавальних можливостей учнів та особливостей засвоєння ними мови на різних щаблях їх вікового розвитку. Інтенсивний розвиток дітей в період навчання у ПЗШ, зокрема удосконалення морфофункціональної організації кори й просування процесів кортиколізації, встановлення церебрального домінування функцій лівої півкулі, що забезпечують фізіологічні умови для довільної регуляції психічних функцій, абстрактного способу переробки інформації і рефлексії, обумовлює швидку зміну способів засвоєння ІМ молодшими школярами. Зміна способів засвоєння мови молодшими школярами від наслідування у перших-других класах до узагальнення у третій-четвертій є вагомим підставою для виділення двох етапів навчання ІМ у ПЗШ. На основі співставного аналізу стадій когнітивного розвитку молодших школярів (Ж. Піаже) та стадій засвоєння ними ІМ (А. Пельтцер-Карпф, Р. Цангл) нами було виокремлено два етапи навчання ІМ у ПЗШ: адаптаційний з підетапами фонетичної та лексико-семантичної адаптації (перший-другий класи) й реорганізаційний з підетапами синтаксичної реорганізації і морфологічної реорганізації (треть-четвертий класи), а також визначені способи та механізми оволодіння ІМ на кожному з них.

Визначення типових для засвоєння ІМ учнями ПЗШ на тому чи іншому етапі / підетапі навчання способів, механізмів, мовленнєвих дій та операцій має принципове значення для його організації. Характерним способом засвоєння ІМ учнями ПЗШ на першому етапі є наслідування, типовими внутрішніми процесами – найпростіші механізми сприйняття, розуміння і відтворення мовленнєвих одиниць шляхом імітації, вибору та актуалізації без змін і з незначними лексико-семантичними змінами за рахунок операцій скорочення, розширення мовленнєвих зразків, підстановки та заміщення лексичних одиниць. На другому етапі учні для оволодіння ІМ застосовують, поряд з наслідуванням, узагальнення; вони здатні реконструювати засвоєні мовленнєві одиниці на основі усвідомлення деяких граматичних закономірностей, спочатку синтаксичних, а потім і морфологічних, а також конструювати висловлювання за аналогією. Для реалізації цих механізмів та мовленнєвих дій ми пропонуємо застосовувати природовідповідні комунікативно-ігрові прийоми, зокрема навчальні ігри, римовані тексти та сюжетні історії, які мотивують та моделюють у навчальному процесі ситуації іншомовного спілкування на основі типових для дітей видів ігрової діяльності. Розроблені прийоми забезпечують достатній обсяг іншомовного мовленнєвого досвіду учнів ПЗШ завдяки як значній щільності спілкування, так і можливості вмотивованого багаторазового повторення мовленнєвих дій. Так у грі, згідно з Г. М. Ляміною, кожна друга ігрова дія супроводжується мовленням, а хорівий спів і декламування римованих текстів, слухання і розуміння сюжетних історій дає змогу включити у мовленнєву діяльність одночасно всіх учнів класу.

Застосування “взятих із природи” прийомів для організації видів дитячої діяльності, які найбільше сприяють мовленнєвому розвитку дитини, зокрема ігор на звуконаслідування, ігор з предметами і картками, прослуховування коротких оповідань, казок, віршів з ілюстраціями до них, заучування напам’ять віршів і пісень, римувань, інсценувань може не лише полегшити навчальний процес завдяки звичним ігровим діям, наявності таких опор для запам’ятовування навчального матеріалу, як мелодія, рима, ритм, наочність, але й посилити дію внутрішніх процесів засвоєння ІМ.

Підвищенню ефективності сприяє дотримання встановлених вимог до кожного етапу навчання ІМ у ПЗШ. Основними вимогами до навчання ІМ на першому етапі є насичення мовленнєвого досвіду учнів прагматично значущими мовними і мовленнєвими одиницями, забезпечення їх однозначного зв’язку з їх предметним значенням, мотивації багаторазового вживання у типових ситуаціях спілкування, підтримка їх сприйняття і запам’ятовування, зокрема за рахунок застосування стратегії зверненого до дітей мовлення, а також цілеспрямоване стимулювання опанування та усвідомлення учнями операцій скорочення, розширення мовленнєвих зразків, підстановки і заміщення лексико-семантичних елементів у них. Найбільш прийнятними комунікативно-ігровими прийомами навчання на цьому етапі є навчальні римовані тексти, навчальні ігри з картками (“впізнати і показати”, “впізнати і назвати”; “впізнати, розкласти і назвати”), ігри-команди, ігри-пантоміми, ігри: “лото”, “карти”, “подвійний круг”, “ножиці”. Спостереження за проведенням досліду експериментального навчання свідчить про високу ефективність застосування навчальних пісень. Завдяки рими, ритму, знайомій мелодії учні швидко запам’ятовують тексти пісень і проспівують їх багаторазово не тільки на уроках, а й на перервах та вдома. Найбільшою популярністю серед учнів перших-других класів користуються пісні на музику дитячих та народних пісень з простими ритмічними мелодіями. Відповідно до результатів експериментальних досліджень застосування навчальних пісень та інших римованих текстів у навчанні ІМ учнів перших-других класів дає змогу збільшити обсяг мимовільного запам’ятовування іншомовного матеріалу з однієї до чотирьох-п’яти фраз за урок, зокрема за рахунок таких мнемічних опор як ритм, рима, мелодія, ілюстрації, жести, рухи, міміка, а також спеціальним чином організованої ритмічної діяльності.

На другому етапі з метою підтримки усвідомлення та узагальнення учнями синтаксичних і морфологічних закономірностей ІМ застосовуються стратегії фіксації їхньої уваги на формі, граматичних ознаках, а також прийоми, які уможливають реорганізацію засвоєних учнями ПЗШ мовленнєвих одиниць і створення учнями власних мовленнєвих продуктів за аналогією, наприклад, такі навчальні ігри як “мозаїка”, “салат із букв / слів”, “зіпсований телефон”, “лавина”, “доміно”, “квартет”, “бінго”, “живий ланцюжок”.

Одним із важливих завдань учителя ІМ у ПЗШ є поетапне формування навчально-стратегічної компетенції учнів. На першому етапі слід навчати молодших школярів умінь розуміти комунікативне завдання у типовій ситуації спілкування та виконувати його за рахунок упізнання, розуміння та репродукції засвоєних мовленнєвих одиниць без змін і з незначними змінами. На другому етапі необхідно навчати учнів способів узагальнення мовних закономірностей, операцій синтаксичної і морфологічної реорганізації мовленнєвих одиниць для вирішення комунікативних завдань у нових ситуаціях, а також конструювання власних висловлювань за аналогією.

Успішності навчання ІМ молодших школярів сприятиме також визначення раціонального співвідношення часу для формування різних компонентів ІКК на уроках ІМ на кожному етапі навчання. Так, наприклад, навчання письма на першому етапі ПЗШ має займати досить скромне місце на уроці (до 5–7-ми хвилин) у зв’язку з недостатнім розвитком дрібної мускулатури у дітей 6–7-ми років та недостатньою сформованістю у них навичок та умінь письма рідною мовою. Навчання як письма, так і читання повинно починатися з навчання його елементарних видів, зокрема квазіписьма (списування та написання по пам’яті) та квазічитання (читання після та разом з учителем, читання-упізнання засвоєних лексичних одиниць та мовленнєвих зразків, читання за аналогією). З урахуванням незначного обсягу та переважної мимовільності уваги учнів ПЗШ учителям рекомендується доволі часто змінювати види діяльності на уроках ІМ, застосування до 10–12-ти різних прийомів, частина з яких мають забезпечувати рухову активність дітей.

Ефективність навчання ІМ учнів ПЗШ залежить значною мірою від якості іншомовного дидактичного мовлення учителя. Управління навчальним процесом з ІМ у ПЗШ учитель має здійснювати за допомогою коротких, чітких, стереотипних інструкцій, які завдяки їх лаконічній формі та багаторазовому повторенню з уроку в урок поступово засвоюються учнями. Учитель ІМ у ПЗШ повинен застосовувати стратегії так званого зверненого до дітей мовлення: зниження темпу мовлення, підкреслена чіткість мовлення, спрощення мовленнєвих конструкцій, збільшення пауз, застосування повторів, перефразування, риторичних запитань, невербальних засобів спілкування тощо.

Інтенсифікації навчання ІМ у ПЗШ сприяє також застосування групових та колективних організаційних форм роботи. Хорове декламування навчальних римованих текстів, проспівування навчальних пісень всіма учнями разом з вчителем або диктором, колективна драматизація, в якій ролі окремих персонажів виконують групи дітей, та інші форми роботи значно підвищують ефективність навчального процесу за рахунок одночасної участі всіх учнів класу.

Висновки і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Таким чином, результати проведеного дослідження дозволили встановити передумови успішності навчання ІМ молодших школярів, основною з яких ми вважаємо встановлення цілей, завдань, змісту, методів, прийомів та засобів навчання ІМ відповідно до специфіки засвоєння ними ІМ, вікових особливостей та пізнавальних можливостей учнів ПЗШ на кожній стадії їх розвитку. Підвищенню ефективності та покращенню якості навчання ІМ учнів ПЗШ сприяють виокремлення двох етапів навчання ІМ у ПЗШ: адаптаційного та реорганізаційного, визначення цілей та завдань, зокрема і домінантних, на кожному з них, відбору та розподілу навчального матеріалу з урахуванням досвіду рідної мови та послідовності засвоєння ІМ дітьми-носіями цієї мови,

встановлення способів і механізмів оволодіння учнями ІМ, мовленнєвих дій і операцій на кожному етапі навчання та відбір прийнятних для їх реалізації прийомів. Навчання ІМ учнів ПЗШ на основі природовідповідного комунікативно-ігрового методу та відповідних прийомів, зокрема навчальних ігор, римованих текстів, сюжетних історій забезпечує необхідну їм психологічну та педагогічну підтримку, відповідає умовам успішного засвоєння ІМ у природних умовах, а отже забезпечує прийнятне для молодших школярів ергономічне навчання. У перспективі передбачено вдосконалення методики застосування природовідповідних комунікативно-ігрових прийомів у формуванні окремих компонентів ІКК учнів ПЗШ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методика интенсивного обучения иностранным языкам / под ред. В. А. Бухбиндера и Г. А. Китайгородской. – К. : Вища школа, 1988. – 344 с.
2. Паршикова О. О. Теоретичні основи навчання іноземної мови учнів початкової школи: дис. ... докт. пед.наук 13.00.02 / Олена Олександрівна Паршикова. – К., 2010. – 408 с.
3. Kubanek-German A. Kindgemäßer Fremdsprachenunterricht. Band 2. Didaktik der Gegenwart. / Angelika Kubanek-German. – Münster: Waxmann Verlag, 2003. – 239 S.
4. Piepho H. E. Was müssen weiterführende Schulen vom Grundschulfremdsprachenunterricht erwarten dürfen? / Hans-Eberhard Piepho // Praxis des neusprachlichen Unterrichts: Cornelsen. – 2001. – N. 4. – Jg. 48. – S. 346–354.

REFERENCES

1. Metodika intensivnogo obucheniya inostrannym yazykam / pod red. V. A. Buhbindera i G. A. Kitaygorodskoy. – K. : Vischa shkola, 1988. – 344 s.
2. Parshykova O. O. Teoretychni osnovy navchannia inozemnoi movy uchniv pochatkovoї shkoly: dys. ... dokt. ped.nauk 13.00.02 / O.O.Parshykova. – K., 2010. – 408 s.
3. Kubanek-German A. Kindgemäßer Fremdsprachenunterricht. Band 2. Didaktik der Gegenwart. / A.Kubanek-German. – Münster: Waxmann Verlag, 2003. – 239 S.
4. Piepho H. E. Was müssen weiterführende Schulen vom Grundschulfremdsprachenunterricht erwarten dürfen? / H. E. Piepho // Praxis des neusprachlichen Unterrichts: Cornelsen. – 2001. – N. 4. – Jg. 48. – S. 346–354.